

Güneş Demirel (1979, İzmir)

İzmir Amerikan Koleji'ndeki orta ve lise eğitiminin ardından, Koç Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu ve İzmir Ekonomi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları bölümünde yüksek lisans yaptı. 2013 yılından beri çevirmenlik yapmaktadır.

Eser, yazarın isteğiyle İngilizce edisyon esas alınarak Türkçeleştirilmiştir. Çevirmen Güneş Demirel ve editör Dilan Keyvan bu basım için çeviriyi gözden geçirmiş, ihtiyaç duyulan yerlerde, yazar ve çevirmen Siyaveş Azeri eseri Farsça özgün metinle karşılaştırmıştır.

Eserin İngilizce adı:
The Book of Fate/My Share, Parinoush Saniee
(Little, Brown, Londra, 2013; Farsçadan İngilizceye çeviren: Sara Khalili)



Eserin Türkçe basımı:
Martı Yayıncılık, 2014 (*Mevsim Hep Sonbahar* adıyla)

PERİNÜŞ SANİE

PAYIMA DÜŞEN



ROMAN



Türkçesi:
GÜNEŞ DEMİREL



yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 102 • **Payıma Düşen** • Perinuş Sanie
ISBN 978-605-172-412-6 • *Türkçesi:* Güneş Demirel
Kitap Editörü: Dilan Keyvan • *Kapak ve İç Tasarım:* Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım:* Kasım 2020
© Parinoush Saniee, 2003; © Yordam Kitap, 2018
(Eserin Türkçe hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınmıştır.)

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Çağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **W:** www.yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri (Sertifika No: 44066)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna / Bahçelievler - İstanbul
Tel: 0212 496 11 11



PAYIMA DÜŞEN



ROMAN



Kamuya açıkça mal olanlar haricinde, bu kitaptaki bütün karakterler ve olaylar kurgusaldır. Yaşayan veya ölmüş gerçek kişilerle kurulabilecek benzerlikler tamamen tesadüfidir.

KARAKTERLER

Abbas Amca: Masume'nin amcası.

Ahmet: Masume'nin ağabeyi.

Ali: Masume'nin küçük erkek kardeşi.

Ardalan: Pervane'nin oğlu.

Ardeşir: Mansure'nin oğlu.

Aşkar Ağa: Masume'nin taliplerinden biri.

Atife: Mesut'un karısı ve Mahsudi Bey'in kızı.

Aziz Nine: Masume'nin anneannesi.

Bahman Han: Mansure'nin kocası.

Mahsudi Bey: Mesut'un cepheden silah arkadaşı, patronu ve kayınpederi.

Mutemedi Bey: Masume'nin çalıştığı devlet dairesindeki başkan yardımcısı.

Şirzadi Bey: Masume'nin çalıştığı devlet dairesindeki bir bölümün yöneticisi.

Ahmedi Hanım ve Ahmedi Bey: Pervane'nin anne ve babası.

Zargar Bey: Masume'nin devlet dairesindeki şefi.

Bibi: Hamit'in babaannesi.

Büyükanne: Masume'nin babaannesi.

Daryuş: Pervane'nin küçük erkek kardeşi.

Doktor Atayi: Mahallenin eczacısı.

Dorna: Siyamak ve Lili'nin kızları, Masume'nin ilk kız torunu.

Faramarz Abdullahi: Şirin'in nişanlısı.

Fati: Masume'nin küçük kız kardeşi.

Ferzane: Pervane'nin küçük kız kardeşi.

Firuze: Fati'nin kızı, Masume'nin yeğeni.

Gamar Teyze: Masume'nin teyzesi.

Gulam-Ali: Mahmut'un en büyük oğlu.

Gulam-Hüseyin: Mahmut'un ikinci oğlu ve en küçük çocuğu.

Hacı Ağa: Pervin Hanım'ın kocası.

Hamit Dayı: Masume'nin dayısı.

Hamit Sultani: Masume'nin kocası, komünist eylemci.

Hüsrev: Pervane'nin kocası.

İhtiram-Saadet: Masume'nin anne tarafından kuzeni ve Mahmut'un karısı.

Ladan: Mesut'un nişanlısı.

Lale: Pervane'nin ikinci kızı.

Lili: Pervane'nin kızı.

Mahbube: Masume'nin baba tarafından kuzeni.

Mahmut: Masume'nin en büyük ağabeyi.

Mansure: Hamit'in ablası, Masume'nin görümcüsü.

Masume (Masum) Sadıki: Romanın anlatıcısı ve ana karakteri.

Mehdi: Şehrazat'ın kocası ve komünist örgütün yardımcı lideri.

Menekşe: Hamit'in en küçük kız kardeşi, Masume'nin görümcüsü.

Mesut: Masume'nin oğlu ve ikinci çocuğu.

Muhsin Han: Mahbube'nin kocası.

Mustafa Sadıki (Mustafa Ağa): Masume'nin babası.

Münire: Hamit'in en büyük ablası, Masume'nin görümcüsü.

Nezi: Sait'in karısı.

Pervane Ahmedi: Masume'nin en iyi arkadaşı.

Pervin Hanım: Masume'nin ailesinin kapı komşusu.

Sadık Han: Fati'nin kocası, Masume'nin kayınbiraderi.

Esadullah Amca: Masume'nin amcası.

Sait Zarei: Doktor Atay'ın asistanı olan eczacı.

Siyamak: Masume'nin oğlu ve ilk çocuğu.

Sührâb: Firuze'nin kocası.

Şehrazat (Şeri Teyze): Hamit'in arkadaşı.

Şirin: Masume'nin kızı ve en küçük çocuğu.

Tayibe (Anne): Masume'nin annesi.

Zehra: Mahmut'un kızı ve ortanca çocuğu.

Zari: Masume'nin o sekiz yaşındayken ölen ablası.

MEKÂNLAR

Ahvaz: İran'ın batısında ve İran-Irak sınırı yakınında yer alan Huzistan Eyaleti'nin başkenti.

Demavend Dağı: Tahran'ın kuzeyindeki Elburz Sıradağları'nın en yüksek noktası.

Golab-Darre: Tahran'ın kuzeyinde, Elburz Sıradağları'nda yer alan bir şehir.

Kazvin: İran'ın kuzeyinde yer alan önemli bir şehir.

Kirmanşah: İran'ın batısındaki Kirmanşah Eyaleti'nin başkenti.

Kum: Tahran'ın güneybatısında yer alan ve Şii mezhebinin merkezi olan, Hz. Fatime-i Masume'nin türbesini barındırdığı için kutsal kabul edilen şehir.

Meşhed: İran'ın kuzey doğusunda, Afganistan ve Türkmenistan sınırları yakınında, İmam Rıza'nın türbesini barındırdığı için kutsal kabul edilen bir şehir.

Tebriz: İran'ın kuzeyinde yer alan Doğu Azerbaycan Eyaleti'nin başkenti.

Rezaiye: İran'ın kuzeybatısında yer alan ve Batı Azerbaycan Eyaleti'nin başkenti olan şehir.

Zahidan: Pakistan ve Afganistan sınırında yer alan Sistan ve Belucistan Eyaleti'nin başkenti.

BİRİNCİ BÖLÜM



ARKADAŞIM PERVANE'NİN yaptıkları beni hep şaşırtırdı. Pervane babasının haysiyetini ve itibarını hiç düşünmezdi. Sokakta yüksek sesle konuşurdu, vitrinlere bakardı, hatta bazen durup bana eliyle bir şeyler gösterdiği bile olurdu. “Ayıp, ayıp, hadi gidelim,” desem de bana aldırılmazdı. Hatta bir keresinde bana cadde-nin karşı tarafından seslenmiş ve daha da kötüsü isimle hitap etmişti. O kadar utanmıştım ki yer yarılrsa da içine girsem diye dua etmiştim. Allah’a şükür ağabeylerimden biri etrafta değildi; yoksa kim bilir neler olurdu.

Kum şehrinden taşındığımızda, babam okula devam etme-me izin verdi. Sonra, ona Tahran’daki kızların okula giderken çador* giymediğini ve alay konusu olacağını söylediğimde yalnızca başörtüsü takmama bile izin verdi; fakat bozulup berbat olarak onu rezil etmeyeceğime dair benden söz aldı. Bozulabile-ceğimi söylerken (yemek miydim ben?) ne kastettiğini bilmesem de çador giymeden ve usturuplu bir başörtüsü takmadan da onu rezil etmemek için neler yapmam gerektiğini zaten biliyordum. Sevgili amcam Abbas’ın babama, “Ağabey, bir kızın içi güzel ol-malı. Bunun usturuplu örtünmekle ilgisi yok. Eğer kız kötüyse, çadorunun altında babasının şerefini yerle bir edecek binlerce şey yapabilir. Artık Tahran’a taşındığınıza göre, Tahranlılar gibi ya-şamanız gerekiyor. Kızların eve kapatıldıkları günler geçti artık. İzin ver de kızın okula gidip diğer herkes gibi giyinsin; aksi halde daha çok göze batar,” dediğini duymuştum.

* Kara çarşaf. -çev.

Abbas Amca'm çok bilge ve mantıklı bir adamdı. Zaten böyle olmak zorundaydı. O zamanlar neredeyse on yıldır Tahran'da yaşıyordu. Yalnızca birileri öldüğü zaman Kum'a gelirdi. Ne zaman gelse babaannem –ruhu şad olsun– “Abbas, neden beni daha sık gelip görmüyorsun?” diye sorardı.

Abbas Amca'msa o gür kahkahasını atarak, “Ne yapabilirim ki? Akrabalara daha sık ölmelerini söyle,” derdi. Babaannem ona bir tokat atıp yanağını öyle şiddetli çimdiklerdi ki uzun süre izi kalırdı.

Abbas Amca'mın karısı Tahranlıydı. Kum'a geldiğinde hep çador giyerdi ama Tahran'dayken doğru dürüst örtünmediğini herkes bilirdi. Kızları hiçbir şeyi önemsemezlerdi. Hatta okula başörtüsü takmadan giderlerdi.

Babaannem ölünce çocukları, içinde yaşadığımız aile evini satıp herkese payını verdiler. Abbas Amca'm babama, “Ağabey, artık burada yaşanmaz. Pılınızı pırtınızı toplayıp Tahran'a gelin. Hisselerimizi birleştirip bir dükkân alırsınız. Sizin için yakınlarda bir ev kiralarım ve birlikte çalışırız. Gel, kendin için bir hayat kurmaya başla. Tahran para kazanabileceğin tek yer,” dedi.

İlk başta büyük ağabeyim Mahmut buna karşı çıktı. “Tahran'da insan dinden imandan çıkar,” dedi.

Oysa Ahmet Ağabeyim mutlu oldu. “Evet, mutlaka gitmeliyiz,” diye ısrar etti. “Ne de olsa artık adam olmamız gerek.”

Annem onu uyardı: “Ama kızları düşün. Orada doğru dürüst bir koca bulamazlar. Tahran'da bizi kimse tanımıyor. Bütün arkadaşlarımız ve ailemiz burada. Masume altıncı sınıfa bitirdi, hatta fazladan bir yıl okudu. Artık evlenmesinin vaktidir. Fatı'nın de bu yıl okula başlaması gerek. Kim bilir Tahran'da nasıl yoldan çıkacak. Herkes Tahran'da büyüyen bir kızdan pek hayır gelmediğini söylüyor.”

Dördüncü sınıfa giden Ali, “Buna cüret edemez. Ben daha ölmedim! Onu bir şahin gibi izlerim ve kıpırdamasına izin vermem,” dedi.

Sonra yerde oynayan Fati'ye tekme attı. Fati avaz avaz bağır-
maya başladı ama kimse oralı olmadı.

Ben de gidip anneme sarılarak, “Ne saçma. Tahran'daki bütün kızların kötü olduklarını mı kastediyorsun?” dedim.

Tahran'ı ölümüne seven Ahmet Ağabeyim, “Sen kapa çene-
ni!” diye çıkıştı. Sonra diğerlerine dönüp, “Sorun Masume. Hele
onu burada evlendirelim, sonra Tahran'a taşınırız. Böylece ba-
şımızdan bir dert eksilmiş olur. Ali de Fati'ye göz kulak olur,”
dedi. Ali'nin sırtını sıvazladı, gururlanarak onun şevkli ve onurlu
bir çocuk olduğunu, sorumluluğunu yerine getireceğini söyledi.
Bunları duyunca yüreğim ezildi. Ahmet baştan beri benim okula
gitmeme karşıydı. Sırf kendisi çalışmadığı, sekizinci sınıfa kadar
başarısız olup durduğu ve sonunda okulu bıraktığı için, benim
kendisinden fazla okumamı istemiyordu.

Ayrıca babaannem de –ruhu şad olsun– ben hâlâ okula gitti-
ğim için çok mutsuzdu; anneme sürekli nutuk çekip duruyordu.
“Kızının elinden hiçbir iş gelmiyor. Evlendiği zaman onu bir ay
içinde geri gönderecekler,” diye konuşuyordu. Babama da, “Ne-
den bu kıza para harcayıp duruyorsun? Kızlar işe yaramazdır.
Başkasının malıdır. Sen bu kadar çalışıp didindikten sonra bir de
paranı kızına harcıyorsun. Sonunda onu elinden çıkarmak için
çok daha fazla harcaman gerekecek,” diyordu.

Ahmet neredeyse yirmi yaşında olduğu halde hâlâ doğ-
ru dürüst bir işi yoktu. Esadullah Amca'mın pazaryerindeki
dükkânında ayakçıydı ama sokaklarda aylak aylak dolaşp du-
ruyordu. Kendisinden yalnızca iki yaş büyük olduğu halde çok
daha ciddi, güvenilir ve dindar olan, namazını, orucunu hiç ak-
satmayan Mahmut gibi değildi. Herkes Mahmut'un Ahmet'ten
on yaş büyük olduğunu sanırdı.

Annem, Mahmut'un anne tarafından kuzenim İhtiram-
Saadet'le evlenmesini gerçekten çok istiyordu. Onun bir Seyyid
olduğunu, yani peygamberin soyundan geldiğini söylüyordu

ama ağabeyimin baba tarafından kuzenim olan Mahbube'den hoşlandığını biliyordum. Mahbube ne zaman evimize gelse Mahmut kızarıp bozarır, kekelemeye başlardı. Bir köşede dikilip Mahbube'yi izlerdi; özellikle de çadoru başının üstünden kaydığında. Mahbube –Allah onu korusun– o kadar şen şakrak ve delifişkti ki doğru dürüst örtünmeyi unutturdu. Babaannem ne zaman doğrudan akrabası olmayan bir adamın önünde biraz utanması için onu azarlasa Mahbube, “Boş ver babaanne, onlar benim erkek kardeşim gibi!” der, sonra da tekrar yüksek sesle gülmeye başlardı.

Mahbube gider gitmez Mahmut'un oturup iki saat boyunca dua ettiğini fark etmiştim. “Estağfurullah! Estağfurullah!” deyip duruyordu. Galiba zihninde bir günah işlemiştii de şimdi af diliyordu. Allah bilir.

Tahran'a taşınmadan önce, evde uzun süre bolca kavga ve çekişme yaşandı. Herkesin hemfikir olduğu tek konu beni evlendirip benden kurtulmaları gerektiğiydi. Sanki bütün Tahran nüfusu ahlakımı bozmak için benim gelmemi bekliyordu. Her gün Hz. Masume'nin türbesine gidip, beni de yanlarında götürmeleri ve okula devam etmeme izin vermeleri için bir şeyler yapsın diye dua ederdim. Ağlayarak, keşke erkek olsaydım ya da Zari gibi hastalanıp ölseymdim, derdim. Zari benden üç yaş büyüktü fakat sekiz yaşındayken difteriye yakalanıp ölmüştü.

Allah'a şükür dualarım kabul oldu da tek bir kişi bile beni istemeye gelmek için kapımızı çalmadı. Vakti gelince babam işlerini yoluna koydu ve Abbas Amca bizim için Gorgan Caddesine yakın bir ev kiraladı. Sonra herkes oturup benim akibetimi beklemeye başladı. Annem ne zaman değer verdiği insanlarla bir araya gelse, “Artık Masume'nin evlenme vakti geldi,” derdi. Ben de utancımından ve öfkemden kıpkırmızı kesilirdim.

Ancak kurban olduğum benim yanımdaydı ve hiç talibim çıkmadı. Sonunda, ailem bu süre zarfında evlenip boşanan eski

bir talibime beni tekrar istemesi için haber uçurdu. Adamın hali vakti yerindeydi ve nispeten genç sayılırdı ama kimse neden evlendikten yalnızca birkaç ay sonra karısını boşadığını bilmiyordu. Kendisi benim gözüme kötü huylu ve korkunç biri gibi görünüyordu. Beni nasıl bir tehlikenin beklediğinin farkına varınca, merasimi ve çekinmeyi bir kenara bırakarak babamın ayaklarına kapandım ve beni Tahran'a giderken yanlarına almayı kabul ettirene kadar oluk oluk gözyaşı döktüm. Babam merhametli bir adamdı ve kız olduğum halde beni sevdiğini biliyordum. Anne-me göre Zari öldükten sonra babam üstüme titremişti; çok zavıf olduğum için benim de ölmemden korkmuştu. Zari doğduğunda şükretmediği için Allah'ın kızını elinden alarak kendisini cezalandırdığına inanıyordu. Kim bilir, belki babam ben doğduğum zaman da şükretmemişti fakat onu gerçekten çok seviyordum. Evimizde beni anlayan tek kişi oydu.

Her gün eve geldiğinde, bir havlu alıp süs havuzunun yanında dururdum. Babam elini omzuma koyar, ayaklarını havuza birkaç kez batırıp çıkarırdı. Sonra da ellerini ve yüzünü yıkardı. Ona havluyu uzatırdım. Yüzünü kurularken bana açık kahverengi gözleriyle öyle bir bakardı ki beni sevdiğini ve benden memnun olduğunu anlardım. Onu öpmek isterdim ama yetişkin bir kızın bir adamı öpmesi uygun değildi; bu adam babası olsa bile. Babam nasıl olduysa bana acıdı, ben de kötü yola düşmeyeceğime ve onun şerefini lekelemeyeceğime dair dünyadaki her şeyin üstüne yemin ettim.

Tahran'da okula başlamam ise apayrı bir hikâyeydi. Hem Ahmet hem de Mahmut eğitimime devam etmeme karşı çıkıyorlardı; annem ise dikiş dersleri almamın benim için daha gerekli olduğuna inanıyordu. Oysa ben bütün yalvarmalarım, yakarmalarım ve sel olan gözyaşlarımla babamı ikna etmeyi başardım. Böylece babam beni ortaokulun sekizinci sınıfına yazdırdı.

Ahmet o kadar kızdı ki beni dövmeğe istedi ve bunun için her türlü bahaneyi kullanmaya başladı. İçini kemiren esas nedeni bildiğimden sesimi çıkarmadım. Okulum evden uzak değildi; on beş yirmi dakikalık yürüyüş mesafesindeydi. İlk başlarda Ahmet beni gizlice takip ederdi ama çadoruma sımsıkı sarınıp eline bir koz vermemeye özen gösterirdim. Bu arada Mahmut benimle konuşmayı hepten bırakmıştı, beni tamamen görmezden geliyordu.

Nihayet ikisi de iş buldu. Mahmut pazaryerinde, Muzaffer Bey'in erkek kardeşine ait bir dükkânda çalışmaya başladı, Ahmet de Şemiran Mahallesindeki bir marangozhanede çırak oldu. Muzaffer Bey'e göre Mahmut bütün gün dükkânda oturan, güvenilir bir gençti. Babam, "Muzaffer Bey'in dükkânını esas çekip çeviren Mahmut," derdi. Ahmet ise çabucak bir sürü arkadaş edinmiş, geceleri eve geç gelmeye başlamıştı. Er geç herkes Ahmet'in üstüne sinen pis kokunun alkol kokusu olduğunu anlamıştı –tam olarak belirtmek gerekirse bu, *arak'* kokusuydu– ama kimse bir şey demiyordu. Babam başını öne eğip Ahmet'in selamına karşılık vermezdi; Mahmut arkasını dönüp, "Estağfurullah, estağfurullah" diye söylenirdi; annemse çabucak Ahmet'in yemeğini ısıtıp, "Çocuğumun dişi ağrıyor, acısı hafiflesin diye üstüne alkol bastırılmış," derdi. Bir türlü geçmek bilmediğinden, bunun ne tür bir diş ağrısı olduğu belli değildi. Annem her zamanki gibi Ahmet'in kusurlarını örtbas ediyordu. Ne de olsa Ahmet onun gözbebeğiydi.

Ahmet Efendi evdeyken ilgileneceği başka bir meşgale daha bulmuştu: Yukarı kattaki bir pencereden, komşumuz Pervin Hanım'ın evini gözetliyordu. Pervin Hanım çoğunlukla ön bahçede bir şeylerle meşgul olurdu ve tabii ki çadoru sıyrılıp üstünden düşerdi. Ahmet salon penceresinin önündeki yerinden ayrılmazdı. Bir keresinde ikisinin el işaretleriyle ve mimiklerle anlaşmalarını bile görmüştüm.

* Palmiyenin şekerli suyundan ve pirinç mayasından elde edilen içki. –çev.

Her ne olduysa, Ahmet'in dikkati o kadar dağıldı ki beni tamamen unuttu. Babam okula vücudumu tamamen örten çador yerine başörtüsüyle gitmeme izin verdiğinde bile, sadece bir gün boyunca kavga kıyamet koptu. Ahmet bunu unutmadı ama beni aşağılamayı kesti ve benimle konuşmamaya başladı. Ona göre ben günahın ete kemiğe bürünmüş haliydim. Bana dönüp bakmıyordu bile.

Ancak bu durum benim umurumda bile değildi. Okula gidiyordum, iyi notlar alıyordum ve herkesle arkadaş olmuştum. Hayattan başka ne isteyebilirdim ki? Gerçekten çok mutluydum; özellikle de Pervane en iyi arkadaşım olduktan ve birbirimizden hiçbir sır saklamamaya söz verdikten sonra.

Pervane Ahmedi mutlu ve neşeli bir kızdı. İyi voleybol oynardı ve okul takımındaydı ancak dersleri o kadar da iyi değildi. Eminim kötü bir kız değildi ama birçok kurala uymazdı. Yani iyiyi kötüyü, doğruyla yanlışını birbirinden ayırt edemezdi ve babasının namusunu ve onurunu nasıl koruyacağı hakkında hiçbir fikri yoktu. Erkek kardeşleri de vardı ama onlardan korkmazdı. Arada bir onlarla kavga bile ederdi ve ona vururlarsa karşılık verirdi. Her şey Pervane'yi güldürürdü; nerede olursa olsun –sokakta bile– gülmekte bir sakınca görmezdi. Galiba kimse ona bir kız güldüğünde dişlerinin görünmemesi ve sesinin duyulmaması gerektiğini söylememişti. Pervane bunun ayıp olduğunu, durması gerektiğini söylememi her zaman garipserdi. Yüzünde şaşkın bir ifadeyle, “Neden?” diye sorardı. Bazen bana başka bir dünyadanmışım gibi bakardı. (Aslında bu bir bakıma doğru değil miydi?) Örnek vermek gerekirse, Pervane bütün araba markalarını biliyor, babasının siyah bir Chevrolet almasını istiyordu. Bense Chevrolet'nin ne tür bir araba olduğunu bilmiyordum ve bunu itiraf ederek rezil olmak istemiyordum.

Bir gün yeni gibi görünen güzel bir arabayı işaret edip, “Pervane, senin beğendiğin Chevrolet bu mu?” diye sordum.

Pervane önce arabaya, sonra bana baktıktan sonra kahkahayı basıp çılgık atar gibi, “Ah, ne kadar komik! Fiat’ı Chevrolet sanıyor!” dedi.

Hem Pervane’nin kahkahası hem de sonunda kendi cahilliğimi ele veren aptallığım nedeniyle kulaklarıma kadar kızarıp, utançtan yerin dibine geçtim.

Pervane’nin ailesinin evinde bir radyo ve televizyon vardı. Abbas Amca’mın evinde bir televizyon görmüştüm ama bizim yalnızca büyük bir radyomuz vardı. Babaannem hayattayken ve ağabeyim Mahmut evdeyken asla müzik dinlemezdik çünkü günahı; özellikle de şarkıcı bir kadınsa ve şarkı hareketliyse. Hem annem hem de babam dindar oldukları ve müzik dinlemenin ahlaka aykırı olduğunu bildikleri halde bu konuda Mahmut kadar katı değillerdi; şarkı dinlemeyi severlerdi. Mahmut dışarı çıktığı zaman annem radyoyu açardı. Tabii ki komşular duymasın diye sesini fazla açmazdı. Birkaç şarkının –özellikle Puran Şapuri’nin şarkılarının– sözlerini bile bilir, bunları mutfakta mırıldanırdı.

Bir gün, “Anne, Puran’ın ne çok şarkısını biliyorsun,” dedim.

Annem olduğu yerde fişek gibi sıçrayıp, “Sus kız! Bunlar ne biçim laflar? Ağabeyin böyle şeyler söylediğini duymasın sakın!” diye çıkıştı.

Babam öğle yemeği için eve geldiğinde saat ikideki haber bültenini dinlemek üzere radyoyu açar, sonra da kapatmayı unuttu. Golha müzik programı başladığında farkında olmadan başını sallamaya, müziğe uyarak tempo tutmaya başladılar. Kim ne derse desin babamın Marziye’nin sesine bayıldığından emindim. Onun şarkılarını çaldıkları zaman asla, “Allah aşkına, kapatın şu radyoyu!” demezdi. Ancak Vigen’in şarkıları çalmaya başladığında birdenbire inancını ve dindarlığını hatırlayıp, “Yine bu Ermeni söylüyor! Kapatın şunu,” diye bağırırdı. Ah, fakat ben Vigen’in sesine bayılırdım. Neden bilmiyorum ama bana hep Hamit Dayı’mı anımsatırdı. Hatırlayabildiğim kadarıyla Hamit Dayı’m yakışıklı bir adamdı. Erkek ve kız kardeşlerinden farklı-

dı. Parfüm kokardı; bu da hayatımda ender rastladığım bir şeydi. Çocukken beni kollarına alıp anneme, “Aferin kardeşim! Ne kadar güzel bir kız doğurmuşsun. Allah’a şükür ağabeylerine benzememiş. Yoksa büyük bir fıçı alıp turşusunu kurmak zorunda kalırdın!” derdi.

Annem de, “Aa! Laflara bak! Oğullarımın nesi çirkinmiş? Gayet yakışıklılar; yalnızca biraz esmer tenliler ki bu da kötü bir şey değil. Bir erkeğin güzel olması gerekmez. Eskiler erkeğin huysuz, çirkin ve aksi olması gerektiği söyler!” diye terslenirdi. Annem bunları söyledikten sonra Hamit Dayım kahkahalarla gülerdi.

Ben babama ve halama benziyordum. İnsanlar hep Mahbube ile kardeş olduğumuzu sanırlardı fakat Mahbube benden güzeldi. Ben zayıftım, Mahbube ise etine dolgundu ve ne yaparsam yapayım kıvrılmayan düz saçlarıma karşın, onun hacimli lüleleri vardı. İkimiz de koyu yeşil gözlü, açık tenliydik. Gülünce yanaklarımızda gamzeler belirirdi. Mahbube’nin dişleri biraz eğri büğürdü. Bana daima, “Çok şanslısın. Dişlerin ne kadar beyaz ve düzgün,” derdi.

Annem ve ailenin geri kalanı farklı bir görünüme sahipti. Esmer tenleri, kara gözleri, dalgalı saçları vardı ve biraz da şişmanlardı. Gerçi hiçbiri annemin kız kardeşi Gamar Teyze kadar iri değildi. Ancak tabii ki çirkin değillerdi. Özellikle de annem. Yüzündeki tüyleri alıp kaşlarına şekil verdiğinde, tıpkı tabak çanaklarımızın üstünde resimleri bulunan Hurşid Hanım* gibi görünürdü. Annemin dudağının kenarında bir beni vardı. Hep, “Baban beni istemeye geldiği gün benimi görür görmez bana âşık oldu,” derdi.

Hamit Dayım gittiğinde yedi ya da sekiz yaşındaydım. Veda etmeye geldiğinde beni kollarına alıp anneme dönerek, “Karde-

* İran mitolojisinde kadın suretinde tasvir edilen güneşin ve aslanın yer aldığı sembol. Güneş Hanım, Şir ü Hurşid. -ed.notu

şim, Allah aşkına bu çiçeği erkenden evlendirmeyin. Onun eğitim almasına ve bir hanımefendi olmasına izin verin,” dedi.

Hamit Dayı ailemizde Batı’ya giden ilk kişiydi. Kafamda yurtdışındaki ülkelerle ilgili hiçbir imge yoktu. Yurtdışının da Tahran gibi, yalnızca daha uzak bir yer olduğunu sanıyordum. Hamit Dayı arada bir Aziz Nine’me bir mektup ve fotoğraflar yollardı. Bunlar güzel fotoğraflardı. Hamit Dayı’nın neden hep etrafında bitkilerin, ağaçların ve çiçeklerin bulunduğu bir bahçede dikildiğini bilmiyorum. Sonra, bize başı örtülü olmayan sarışın bir kadınla çekilmiş bir fotoğrafını gönderdi. O günü asla unutmayacağım. Akşamüstü saatleriydi; Aziz Nine’m, babam mektubu kendisine okusun diye bize gelmişti. Babam yer minderlerinin üstünde, kayınvalidesinin yanında oturuyordu. Önce mektubu kendi kendine okuyup, sonra aniden bağırdı: “Harika! Tebrikler! Hamit Ağa evlenmiş, bu da karısının resmi.”

Aziz Nine’m bayıldı, onunla hiç anlaşamayan babaannem çadoruyla ağzını örtüp kıkır kıkır güldü. Annem dövünmeye başladı. Annesini baygın halde mi bıraksın, yoksa ayılsın mı bilemiyordu. Aziz Nine’m nihayet kendine gelince bir harman sıcak su içip şekerleme yedikten sonra, “Bu insanlar kâfir değiller mi?” dedi.

“Hayır! Kâfir değiller,” dedi babam omuz silkerek. “Nihayetinde aydın kişiler. Onlar Ermeni.”

Aziz Nine’m dövünmeye başladı ama annem ellerini yakalayıp, “Allah aşkına, dur. Bu o kadar da kötü değil. Hamit onu İslam’a geçirmiş. Kime istersen sor. Müslüman bir erkek gayrimüslim bir kadınla evlenip onu Müslüman yapabilir. Dahası bu sayede Allah’ın mükâfatını da hak etmiş olur,” dedi.

Aziz Nine’m anneme kayıtsız bir şekilde bakıp, “Biliyorum. Bazı peygamberlerimiz ve imamlarımız da gayrimüslim kadınlarla evlenmişler,” diye cevap verdi.

“Eh, inşallah bu da bir nimettir,” diye güldü babam. “Peki, bunu ne zaman kutlayacaksınız? Yabancı bir eş gerçek bir kutlama sebebidir.”

Babaannem somurtup, “Allah muhafaza, insanın bir gelini olması yetmiyormuş gibi üstüne üstlük bir de yabancı, cahil ve dinimizce temizlikten* bihaber,” dedi.

Gücü yerine gelmiş gibi görünen Aziz Nine’m kendini topladı ve gitmeye hazırlanırken, “Bir gelin evin nimetidir. Biz gelininin kıymetini bilmeyen ve eve bir hizmetçi getirdiğini düşünen bazı insanlar gibi değiliz. Biz gelinlerimizi bağrımıza basar, onlarla gurur duyarız; özellikle de Batılı olanlarla!” diye cevap verdi.

Babaannem onun böbürlenmesine dayanamayıp alaycı bir üslupla, “Evet, Esadullah Han’ın karısıyla ne kadar gurur duyduğunu gördüm,” dedi. Sonra da art niyetle, “Hem Hamit Ağa’nın karısının sahiden İslam’a geçip geçmediğini kim bilebilir ki? Belki de kadın onu bir kâfire çevirmiştir. Aslına bakılırsa Hamit Ağa’nın inancı hiçbir zaman tam olmadı; dini vecibelerini de yerine getirmezdi. Zaten başka türlü olsaydı Kâfiristan’a taşınmazdı,” diye ekledi.

Aziz Nine “Görüyorsun değil mi Mustafa Han?” diye çıkıştı. “Bana ne dediğini duydun mu?”

Sonunda babam araya girip bu ağız dalaşına bir son verdi.

Aziz Nine’m vakit kaybetmeden büyük bir davet vererek Batılı geliniyle herkese hava attı. Fotoğrafı çerçeveletti ve şömüne konsolunun üstüne koyup kadınlara gösterdi. Yine de öldüğü güne kadar anneme, “Hamit’in karısı Müslüman olmuş mu? Ya Hamit Ermeni olduysa?” deyip durdu.

Aziz Nine’m öldükten sonra, Hamit Dayı’mdan nadiren haber aldık. Bir keresinde fotoğraflarını okula götürüp arkadaşlarıma göstermiştim. Pervane onu gerçekten de çok beğenmiş, “Ne kadar yakışıklı,” demişti. “Batı’ya gittiği için çok şanslı. Keşke biz de gidebilseydik.”

* Taharet, abdest, gusül bilmemekten söz ediyor. Abdest almayan biri İslamiyete göre temiz (pak) değil necistir (mundardır). –*ed.notu*

Pervane bütün şarkıları biliyordu. Delkaş'ın hayranıydı. Okuldaki kızların yarısı Delkaş hayranıydı, diğer yarısı da Marziye'yi seviyordu. Ben de bir Delkaş hayranı olmalıydım. Yoksa Pervane benimle arkadaşlığını sürdürmezdi. Batılı şarkıcıları bile tanıyordu. Evlerinde plak çaldıkları bir gramfon vardı, bir keresinde bana göstermişti. Kırmızı kapaklı bir valize benziyordu. Pervane bunun taşınabilir bir gramfon olduğunu söylemişti.

Eğitim yılı hâlâ sona ermediği halde birçok şey öğrenmiştim. Pervane hep benim defterlerimi ve ders notlarımı ödünç alırdı, bazen de birlikte ders çalışırdık. Bizim eve gelmek zorunda kalmasına aldırılmazdı. Çok iyi ve uysal bir kızdı; nelere sahip olup olmadığını aldırış etmezdi.

Evimiz nispeten küçüktü. Ortasında dikdörtgen bir süs havuzu bulunan bahçeye açılan ön kapıda üç basamak vardı. Havuzun bir yanına geniş bir ahşap bank koymuştuk; diğer yanda ise havuza paralel bir çiçeklik duruyordu. Yani çiçekliğin uzun tarafı, havuzun kısa kenarına paraleldi. Daima karanlık ve kasvetli olan mutfak evden ayrı bir yerde, bahçenin sonundaydı. Banyo da mutfağın yanındaydı. Dışarıda bir lavabo olduğundan, elimizi yüzümüzü yıkamak için havuzun su pompasını kullanmak zorunda değildik. Evin içinde, ana kapının solunda, küçük bir sahanlığa açılan dört basamak vardı. Aşağı kattaki iki odanın da kapıları bu sahanlığa açılıyordu. Sonra da yan yana iki odanın bulunduğu yukarı kata çıkan merdivenler geliyordu. Bu odalar birbirlerine içeriden bir kapıyla bağlıydı. Ön tarafta bulunan ve iki penceresi olan oda salondu. Bir yandan bahçe, diğer yandan da Pervin Hanım'ın evi görünüyordu. Ahmet ile Mahmut'un kaldığı diğer odanın pencereleri arka avluya bakıyordu ve aramızdaki evin arka bahçesini rahatça görebiliyorduk.

Pervane ne zaman bize gelse yukarı kata çıkıp salonda otururduk. Burada fazla eşya yoktu; yalnızca büyük, kırmızı bir halı, yuvarlak bir masa ve altı tane ahşap sandalye, köşede büyük bir

ısıtıcı, yanında da birkaç yer minderiyle sırtlık vardı. Duvardaki tek süs, üstünde Kuran'daki nazar duasının yazılı olduğu, çerçeve içinde bir halıydı. Bir de annemin dantel bir örtü serdiği, üstüne bir ayna ve düğününden kalan şamdanları koyduğu şömine konsolu vardı.

Pervane'yle yer minderlerine oturup fısıldaşır, kıkırdar ve çalılırdık. Benim hiçbir koşulda onun evine gitmeme izin yoktu.

Ahmet, "O kızın evine ayak basmayacaksın!" diye bağırırdı. "Birincisi şerefsiz bir ağabeyi var, ikincisi o kız arsızın ve kahpenin teki. Cehenneme kadar yolu var. Annesi başörtüsü bile takmadan dolaşiyor."

Ben de, "Bu şehirde kim başörtüsü takıyor ki?" derdim. Tabii bunu ancak fısıldarcasına söylerdim.

Bir gün Pervane bana *Zan-e Ruz** dergilerini göstermek isteyince, yalnızca beş dakikalığına gizlice evlerine girdim. Evleri o kadar temiz ve güzeldi ki... Bir sürü zarif eşyaları vardı. Bütün duvarlarda manzara ve kadın tabloları asılıydı. Oturma odasında geniş, lacivert, altları püsküllü kanepeler vardı. Ön bahçeye bakan pencerelerden aynı renkte kadife perdeler sarkıyordu. Karşı tarafta bulunan yemek bölümü oturma odasından perdelerle ayrılmıştı. Salonda bir televizyon, birkaç koltuk ile divan vardı. Mutfak, banyo ve tuvalet hep aynı çatı altındaydı. Kış soğuşunda ya da yaz sıcaklığında sürekli ön bahçeden geçmek zorunda kalmıyorlardı. Bütün yatak odaları yukarı kattaydı. Pervane'yle küçük kız kardeşi Ferzane aynı odayı paylaşıyorlardı.

Çok şanslılardı doğrusu! Bizim bu kadar geniş bir evimiz yoktu. Görünüşte dört odamız olduğu halde, aslında hepimiz aşağı kattaki büyük odada yaşıyorduk. Burası öğle ve akşam yemeklerini yediğimiz, kışın korsiyi** kurduğumuz, Fati, Ali ve benim uyuduğumuz yerdi. Annemle babam büyük ahşap bir ya-

* Tahran'da çıkan, dönemin en ünlü haftalık kadın dergisi. -*ed.notu*

** Altında bir ısıtıcı bulunan ve üstüne battaniye örtülen alçak bir masa. -*cev.*

takla, giysilerimizi ve öteberimizi koyduğumuz bir gardırobun bulunduğu bitişikteki odada uyuyordu. Her birimizin kitaplarımızı koyduğumuz bir rafımız vardı. Ancak benim herkesten çok kitabım olduğu için iki tane raf işgal ediyordum.

Annem *Zan-e Ruz* dergisindeki resimlere bakmayı severdi ama dergileri babamdan ve Mahmut'tan saklardık. Ben "Yol Ayırımında" adlı dizideki hikâyeleri okuyup anneme anlatırdım.

Detayları o kadar abartırdım ki annem ağlayacak gibi olurdu, ben de baştan gözyaşlarına boğulurdum. Pervane'yle birlikte, her hafta onlar annesiyle okuduktan sonra dergiyi bize vermesine karar vermiştik.

Pervane'ye ağabeylerimin onların evine gitmeme izin vermediklerini söyledim. Şaşırıp, "Neden?" diye sordu.

"Çünkü yetişkin bir erkek kardeşin var," dedim.

"Daryuş mu? Onun nesi 'yetişkin'? Hatta bizden bir yaş küçük."

"Yine de artık büyük sayılır ve ağabeylerim bunun uygun olmadığını söylüyorlar."

Pervane omuz silkip, "Şu geleneklerinizi hiç anlamıyorum," dedi ama evlerine gitmem için ısrar etmeyi de bıraktı.

Dönem sonu sınavlarından harika notlar aldım. Öğretmenlerim beni çok övdüler fakat evde kimse bir tepki vermedi. Annem ona anlattıklarımı pek anlamadı.

Mahmut, "Ne olmuş yani? Neyi başardığını sanıyorsun?" diye çıktı.

Babam da, "Neden sınıfındaki en başarılı öğrenci olamadın?" diye sordu.

Yaz gelince Pervane'yle ayrıldık. İlk birkaç gün, ağabeylerim dışarıdayken Pervane bize gelirdi. Ön kapının dışında dikilip çene çalardık. Oysa annem sürekli şikâyet ediyordu. Kum'da yaşırsen, babam eve gelene kadar her öğleden sonrayı mahalledeki

kadınlarla sohbet edip karpuz çekirdeği yiyerek geçirdiğini unutmuştu. Tahran’da hiç arkadaşı veya tanıdığı yoktu; mahalledeki kadınlar da onu hor görüyorlardı. Birkaç sefer anneme gülmüşlerdi ve annemin canı sıkılmıştı. Zaman içinde öğleden sonraları iki çift laf etme alışkanlığını unuttuğundan, ben de arkadaşlarımla konuşamaz olmuştum.

Annem, Tahran’a taşınmamızdan genel anlamda hoşnut değildi. “Biz bu şehre ait değiliz. Bütün arkadaşlarımız ve akrabalarımız Kum’da. Burada yapayalnız kaldım. Senin şu amcanın havasından yanına yaklaşılmayan karısı bile yüzümüze bakmazken yabancılardan ne bekleyebiliriz ki?” derdi.

Annem durmadan söylenip şikâyet ettikten sonra, nihayet babamı yazı geçirmemiz için bizi Gamar Teyze’nin Kum’daki evine göndermeye ikna etti. Ben de şakayla karışık iğneleyici bir tavırla, “Herkes yazı geçirmek için bir yazlık eve giderken bizim Kum’a mı gitmemizi istiyorsun?” diye sordum.

Annem bana ters ters bakıp, “Nereden geldiğini çabucak unutun, değil mi? Kum’da yaşarken hiç şikâyet etmezdin. Şimdiyse küçükhanım bir sayfiye yerine gitmek istiyor! Ben zavallı kız kardeşimi bir yıldır görmedim, erkek kardeşimden hiçbir haber alamıyorum, akrabalarımın mezarlarını bile ziyaret etmedim... Her akrabanın evinde yalnızca bir hafta geçirinçeye kadar yaz bitmiş olacak,” diye cevap verdi.

Mahmut, bizim Kum’a gitmemizi kabul etti ama halamda kalmamızı istedi. Böylece hafta sonlarında bizi ziyarete geldiğinde Mahbube’yi ve halamızı görebilecekti. “Sadece halamda kalın,” dedi. “Herkesin evinde kalmanıza gerek yok. Öyle yaparsanız herkesin Tahran’a gelip bizde kalması için davetiye çıkarmış olursunuz ve çok başımız ağrır.” (Müthiş! Ne büyük misafirperverlik!)

“Doğru!” diye cevap verdi annem öfkeyle. “Halanın evine gitmemizde ve onun da bize gelmesinde bir sakınca yok ama Allah muhafaza, ya zavallı kız kardeşim ziyaretimize gelmek isterse!”

(Amma esaslı bir darbe! Kafasına küt diye vurup ona haddini bildir anne.)

• • •

Böylece Kum'a gittik. Halimden çok fazla şikâyet etmedim çünkü Pervane ve ailesi yazı Pervane'nin büyükbabasının Golab-Darre'deki bahçeli evlerinde geçireceklerdi.

Ağustos'un ortasında Tahran'a geri döndük. Ali birkaç dersden kalmıştı ve tekrar final sınavlarına girmesi gerekiyordu. Konu çalışmaya gelince erkek kardeşlerimin neden bu kadar tembellik ettiklerini bilmiyorum. Zavallı babamın oğulları için bir sürü hayali vardı. Onların doktor ve mühendis olmalarını istiyordu. Ben yine de eve döndüğümüz için memnundum. Göçebeler gibi bir evden diğerine, teyzemden amcama, halamdan dayıma geçerek yaşamaya katlanamıyordum; özellikle de teyzemin evinde kalmaktan nefret ediyordum. Evi camiye benziyordu. Teyzem sürekli dualarımızı okuyup okumadığımızı soruyor, sonra da onları doğru okumadığımızı söyleyip durmadan homurdanıyordu. Ayrıca dindarlığıyla ve kocasının bütün akrabalarının molla olmalarıyla övünmeden duramıyordu.

Birkaç hafta sonra Pervane ve ailesi de Tahran'a döndüler. Ders yılının da başlamasıyla hayatım tekrar mutlu ve keyifli seyrine kavuştu. Arkadaşlarımı ve öğretmenlerimi görmek beni heyecanlandırmıştı. Önceki yılın aksine, artık okula yeni gelen bir acemi çaylak değildim; her şeye şaşırıyordum, aptalca yorumlar yapmıyordum, daha iyi ve edebi kompozisyonlar yazıyordum, Tahranlı kızlar kadar bilgiliydim ve görüşlerimi ifade edebiliyordum. Bunun için de ilk ve en iyi hocam olan Pervane'ye teşekkür borçluydum. O yıl, ders kitaplarım dışında başka kitaplar okumanın da zevkine vardım. Aramızda aşk romanları değiş tokuş etmeye, onları defalarca iç geçirerek ve gözyaşları içinde okumaya, saatlerce tartışmaya başlamıştık.

Pervane güzel bir hatıra defteri oluşturmuştu. Hoş bir yazısı olan kuzeni her sayfanın başlıklarını yazmış ve Pervane de yanlarına konuyla ilgili bir resim yapıştırmıştı. Sınıftaki bütün kızlar, akrabaları ve birkaç aile dostu her soruya kendilerince cevaplar yazıyorlardı. “En sevdiğiniz renk nedir?” ya da “En sevdiğiniz kitap hangisidir?” gibi sorulara verilen cevaplar o kadar ilgi çekmiyordu. Oysa, “Aşk hakkındaki görüşünüz nedir?”, “Hiç âşık oldunuz mu?” ve “İdeal bir eş hangi özelliklere sahip olmalı?” gibi soruların cevapları çok sürükleyiciydi. Bazı kızlar, defter okul müdürünün eline geçerse neler olacağını düşünmeden, ne isterlerse pervasızca yazarlardı.

Ben de kendime bir şiir defteri hazırlamıştım. İçine düzgün bir yazıyla sevdiğim şiirleri yazardım. Bazen de yanlarına bir resim çizer veya Pervane’nin benim için yabancı dergilerden kestiği fotoğraflardan birini yapıştırırdım.

Aydınlık bir sonbahar akşamüstü Pervane’yle birlikte okuldan eve yürürken, Pervane yara bandı almak için kendisiyle eczaneye gitmemi istedi. Eczane okulla evin ortasındaydı. Eczacı Doktor Atayı herkesin tanıyıp saygı duyduğu, şerefli bir yaşlı adamdı. İçeri girdiğimizde tezgâhın ardında kimse yoktu. Pervane doktora seslenip tezgâhın arkasına bakmak için parmak ucunda yükseldi. Alt raflardaki ilaç kutularını düzenleyen beyaz önlüklü genç bir adam doğrulup, “Yardımcı olabilir miyim?” diye sordu. Pervane, “Yara bandı almak istiyorum,” dedi. “Tabii ki. Hemen getiririm.” Pervane beni dürtüp, “Bu da kim? Çok yakışıklı!” diye fısıldadı.

Genç adam Pervane’ye bir yara bandı uzattı ve Pervane okul çantasından para almak üzere diz çökünce kulağıma, “Hey! Ona bir baksana. Ne kadar da hoş görünüyor,” dedi.

Genç adama bakarken bir anlığına göz göze geldik. Vücudumda garip bir elektriklenme oldu, yüzümün kızardığını hissederek hemen yere baktım. Böylesine tuhaf bir duyguyu ilk defa

hissetmiştim. Pervane'ye dönüp, "Hadi, gidelim," dedim ve eczaneden dışarı fırladım.

Pervane peşimden koşup, "Senin neyin var? Daha önce hiç insan görmedin mi?" dedi.

"Utandım," diye cevap verdim.

"Neden utandın?"

"Yabancı bir erkek hakkında söylediklerinden."

"Ne olmuş ki?"

"Ne mi olmuş? Bu gerçekten çok ayıp! Sanırım seni duydu."

"Hayır, yanılıyorsun. Hiçbir şey duymadı. Hem ben o kadar kötü olan ne söyledim ki?"

"Çok yakışıklı olduğunu ve..."

"Hadi ama!" dedi Pervane. "Beni duymuşsa bile muhtemelen gururu okşanmıştır fakat aramızda kalsın, ona iyice baktıktan sonra o kadar da yakışıklı olmadığını fark ettim. Doktor Atay'ın yanına bir asistan aldığını babama söylemeliyim."

Ertesi gün okula biraz geç kaldık ama eczanenin önünden aceleyle geçerken, genç adamın bizi izlediğini gördüm. Dönüş yolunda pencereden içeriye baktık. Genç adam çalışmakla meşguldü ama sanki bizi görebiliyordu. O günden sonra, sözsüz bir anlaşmaya uyarak her sabah ve öğleden sonra birbirimizi gördük. Böylece Pervane ve ben, hakkında konuşacak eğlenceli bir konu bulmuş olduk. Çok geçmeden, genç adamla ilgili haberler okulda yayıldı. Bütün kızlar eczanede çalışmaya başlayan yakışıklı genç adam hakkında konuşuyor, oraya gidip bir şekilde ilgisini çekmek için türlü bahaneler buluyorlardı.

Pervane ve ben her gün onu görmeye alışmıştık. Yemin ederim ki o da bizim eczanenin önünden geçmemizi bekliyordu. Pervane'yle en çok hangi aktöre benzediği konusunda kavga eder, sonunda Steve McQueen'e benzediğine karar verirdik. Bu konuda epey yol kat etmiştim. O zamana kadar bütün ünlü ve yabancı aktörlerin adlarını öğrenmiştim. Bir keresinde annemi benimle sinemaya gitmesi için zorlamıştım. Annem sinemadan

gerçekten çok keyif almıştı. O günden sonra, haftada bir gün ve Mahmut'un haberi olmadan köşedeki sinemaya gitmeye başladı. Burada genellikle annemi hüngür hüngür ağlatan Hint filmleri oynuyordu.

Pervane eczanedeki asistanla ilgili bilgi toplamakta gecikmedi. Babasının arkadaşı olan Doktor Atayı, "Sait üniversitede eczacılık fakültesinde öğrenci. İyi bir çocuktur. Rezaiyeli," demişti.

Ondan sonra bakışmalarımız daha samimi bir hal aldı ve Pervane, Sait için bir takma isim buldu: Hacı Evhamlı. "Sürekli beklermiş gibi evhamlı bir hali var; sanki hep birini arıyormuş gibi," demişti.

O yıl hayatımın en iyi yılıydı. Her şey istediğim gibi gidiyordu. Sıkı çalışıyordum, Pervane'yle olan arkadaşlığım her geçen gün daha da güçleniyordu; gitgide iki ayrı vücutta barınan tek ruh haline gelmeye başlamıştık. Aydınlik ve mutlu günlerimi karartan tek şey ise, okul yılının sonu yaklaştıkça evin çevresinde giderek daha sık duyulan ve eğitimime son verebilecek olan fısıltılardı.

"Bu imkânsız," dedi Pervane. "Bunu sana asla yapmazlar."

"Anlamıyorsun. Okulda başarılı olup olmamam umurlarında değil. Ortaokulun ilk üç yılından sonrasının bir kıza hiçbir yararı olmadığını söylüyorlar."

Pervane şaşırarak, "İlk üç yıl mı?!" dedi. "Bugünlerde bir diploma bile yeterli değil. Ailemdeki bütün kızlar üniversiteye gidiyor. Tabii ki giriş sınavlarını geçebilenler. Sınavı sen de kesin geçersin. Sen, onlardan zekisin."

"Üniversiteyi unut! Sadece liseyi bitirmeme izin vermelerini istiyorum."

"Eh, o zaman onlara kafa tutman gerekecek."

Ah şu Pervane'nin dedikleri! İçinde yaşadığım koşullar hakkında hiçbir fikri yoktu. Anneme kafa tutabilir, ona cevap verebilir ve kendimi savunabilirdim; ama ağabeylerimin karşısında bu denli dobra konuşmaya cesaretim yoktu.

İkinci dönemin sonunda final sınavlarımıza girdik ve sınıfımdaki en başarılı ikinci öğrenci oldum. Edebiyat öğretmenimiz beni gerçekten seviyordu. Karnelerimizi alırken, “Aferin! Çok yeteneklisin. Eğitimine hangi alanda devam edeceksin?” dedi.

“Hayalim edebiyat okumak,” diye cevap verdim.

“Bu harika. Aslına bakarsan, ben de sana bunu önerecektim.”

“Ancak yapamam, efendim. Ailem buna karşı. Üç yıllık ortaokul eğitiminin bir kız için yeterli olduğunu söylüyorlar.”

Bahrami Hanım kaşlarını çatıp başını iki yana sallayarak idare ofisine doğru yürüdü. Birkaç dakika sonra müdireyle birlikte dışarı çıktı. Müdire hanım karnemi eline alıp, “Sadıki, babana yarın okula gelmesini söyle. Onu görmek istiyorum. Ona buraya gelmediği takdirde karneni vermeyeceğimi söyle. Unutma!” dedi.

O gece babama müdirenin kendisini görmek istediğini söylediğimde şaşırды. “Ne yaptın?” diye sordu.

“Yemin ederim ki hiçbir şey yapmadım,” dedim.

Sonra babam, anneme dönüp, “Hanım, yarın okula git de ne istiyorlarmış öğren,” dedi.

“Hayır baba, olmaz,” dedim. “Seni görmek istiyorlar.”

“Ne demek istiyorsun? Bir kız okuluna ayak basacak değilim!”

“Neden ama? Bütün diğer babalar geldiler. Okula gelmezsen karnemi vermeyeceklerini söylediler.”

Babam kaşlarını derince çattı. Ona çay koyup kendimi biraz sevimli kılmaya çalıştım. “Baba, başın mı ağrıyor? İlaçlarını getirmemi ister misin?” Arkasına bir yer minderini sıkıştırıp ona bir bardak su getirdim. Sonunda babam ertesi gün benimle okula gelmeyi kabul etti.

Odasına girdiğimizde müdire hanım masasından kalkıp babamı samimi bir şekilde karşılayarak yakınında bir yere oturmasını işaret etti. “Sizi tebrik ederim, çok özel bir kızınız var,” dedi. “Yalnızca derslerde başarılı olmakla kalmıyor; aynı zamanda çok da terbiyeli ve sevimli.” Ben hâlâ kapıda beklerken yere bakıp istemsizce gülümsedim. Müdire bana bakıp, “Sevgili